

Stanovisko Zemědělského svazu ČR ke Sdělení Komise: Zelená dohoda pro Evropu (Green deal) a k veřejné konzultaci k Farm to Fork strategii

Úvod:

EK představila Sdělení k Evropské Zelené Dohodě (EGD) v polovině prosince 2019, strategie Farm to Fork (F2F) by podle vyjádření Komise měla být klíčovou částí Zelené Dohody týkající se zemědělského a potravinářského sektoru. Evropská komise rovněž uvedla, že plánuje realizovat vyhodnocení veškeré relevantní evropské legislativy a vodítek do června 2021. V tomto kontextu je očekávána řada změn v těchto politikách. Evropská komise uvedla, že budou zavedeny konkrétní povinné cíle s cílem snížit objem používaných pesticidů a rizik s jejich použitím spojených, ale i cíle v oblasti redukce hnojiv či antibiotik. Značení země původu potravin, značení výživových hodnot, či značení environmentální stopy – vše na předních obalech potravin – bude rovněž jednou z oblastí zájmu Komise. Evropská komise by na financování Evropské Zelené Dohody měla z různých zdrojů alokovat zhruba 1 bilion EUR v následujících deseti letech.

Hlavní aspekty Zelené Dohody (EGD) a Farm to Fork strategie (F2F):

1. OBECNĚ

Zemědělský svaz ČR vnímá potřebu boje s klimatickou změnou, stejně tak jako ochranu životního prostředí jako důležitou. Proto rozumíme snaze Evropské komise reagovat na stávající vývoj změny klimatu a poklesu biodiverzity. Upozorňujeme však, že požadavky na zemědělce musí být v rovnováze s finanční podporou, či jinými systémovými pobídkami. Současně by neměly být zvyšovány administrativní nároky na zemědělce. Rádi bychom zdůraznili potřebu zachovat udržitelnost a konkurenceschopnost zemědělců a jejich produktů na trhu. A v souvislosti tím je také nutné zajistit dodržování standardů, které jsou v EU vyžadovány, také v případě dovozu ze zemí mimo EU. Celkově vyzýváme ke střízlivému přístupu a snaze o to, stanovovat taková kritéria a opatření, jejichž naplňování je reálné a ne likvidační.

Jako důležité je třeba upozornit, že mnoho aspektů zmiňovaných v GD a F2F směřuje k extenzivitě a významnému poklesu zemědělské produkce, což je v rozporu se snahou uspokojit budoucí poptávku po potravinách a krmivech. Díky předpokládanému růstu světové populace bude v roce 2050 bude nezbytné naopak zvýšit úroveň světové zemědělské produkce ve srovnání se současným stavem téměř o 50%. Tlak na snižování zemědělské produkce v EU povede k většímu tlaku na produkci v dalších zemích vč. likvidace deštných pralesů.

2. ROZPOČET

Náklady spojené s cíli Evropské zelené dohody (EGD) jdou **daleko za v současnosti projednávaný Víceletý finanční rámec (MFF)**. Ze strany Komise by mělo být lépe a včas popsáno, jaké budou finanční **požadavky na vnitrostátní rozpočty**, aby bylo možné plnit činnosti EGD a plnit cíle / ukazatele EGD. Musí být jasně stanoveno, **do jaké míry přispěje Mechanismus pro spravedlivou transformaci k cílům EGD, a jaký bude podíl SZP** (EZZF a EZFRV) na provádění EGD. Podle nejnovějších návrhů k rozpočtu SZP by výše rozpočtu mohla být o 50 miliard nižší, než kolik činil rozpočet v období 2014 – 2020. Evropská komise navíc uvedla, že členské státy budou muset zahrnout strategii Farm to Fork (F2F) do národních Strategických plánů SZP. Proto, mají-li být cíle EGD a F2F plněny, **rozpočet pro SZP nesmí být krácen, či zachován na stávající úrovni, ale musí být navýšen**. Zemědělci se mohou podílet na plnění avizovaných cílů (ukládání uhlíku v půdě, snižování emisí CO₂ apod), jen v případě, pokud budou mít pokryté náklady s tím spojené. Nové vlastní zdroje definované v návrhu Víceletého finančního rámce (vnitrostátní příspěvky z hmotnosti nerecyklovaných odpadů z plastových obalů & příjmy vzniklé v rámci systému EU pro obchodování s emisemi) musí být řádně posouzeny a musí brát v potaz rozdílnou situaci napříč členskými státy EU.

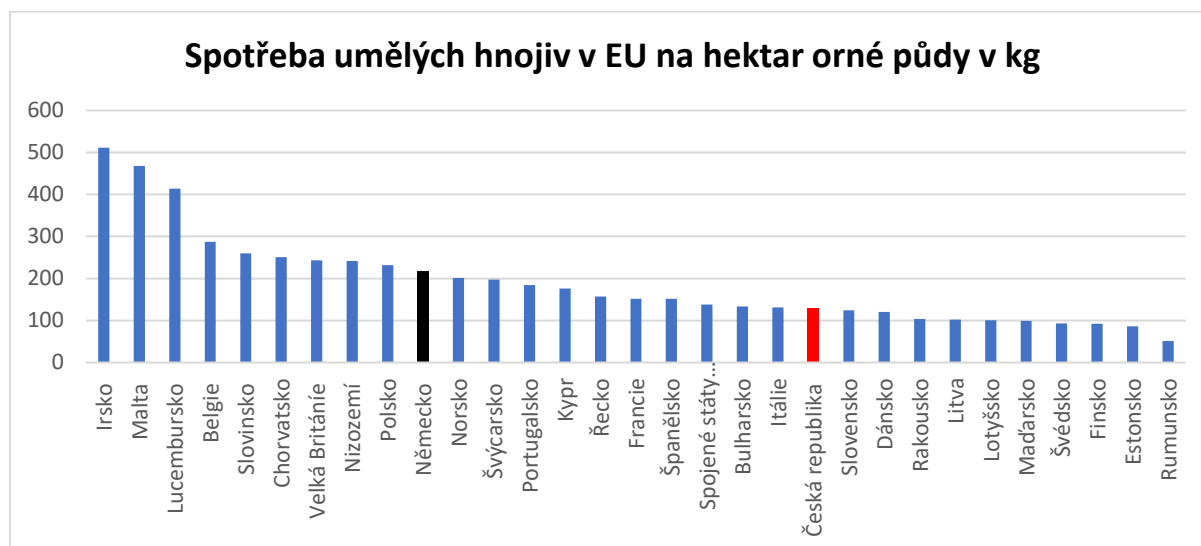
3. NAČASOVÁNÍ

Diskuse k SZP byla zahájena začátkem roku 2017 spuštěním veřejné konzultace k SZP. K únoru 2020, tři roky po zahájení diskuse k reformě SZP, stále nebylo dosaženo dohody k politice mezi institucemi. Evropská komise přitom nyní připravuje významné změny a nové cíle definované v EGD a F2F, aniž by tyto strategie byly řádně diskutovány přímo se zemědělci, kterých se bezprostředně týkají. Členské státy musí zahrnout podle vyjádření Komise cíle EGD a F2F do Strategických plánů, práce na Strategických plánech jsou ale v některých členských státech již velmi pokročilé. V jednom okamžiku tak vzniká nejistota stran toho, co všechno by do Strategických plánů mělo být zahrnuto, a jak by měly být Strategické plány upraveny, přičemž současně sílí tlak na uzavření dohody a implementaci SZP co nejdříve to bude možné. **Zemědělský svaz vyzývá k řádnému prodiskutování EDG a F2F, přičemž posouzení dopadů na sektor zemědělství a potravinářství musí být realizováno pro každý cíl, který bude v rámci EGD & F2F navrhován.** EGD představuje velmi ambiciózní strategii, která ovlivní nejen řadu oblastí / sektorů včetně zemědělství, ale i životy všech obyvatel EU. V tomto kontextu považujeme přípravu této strategie za nepřiměřeně unáhlenou.

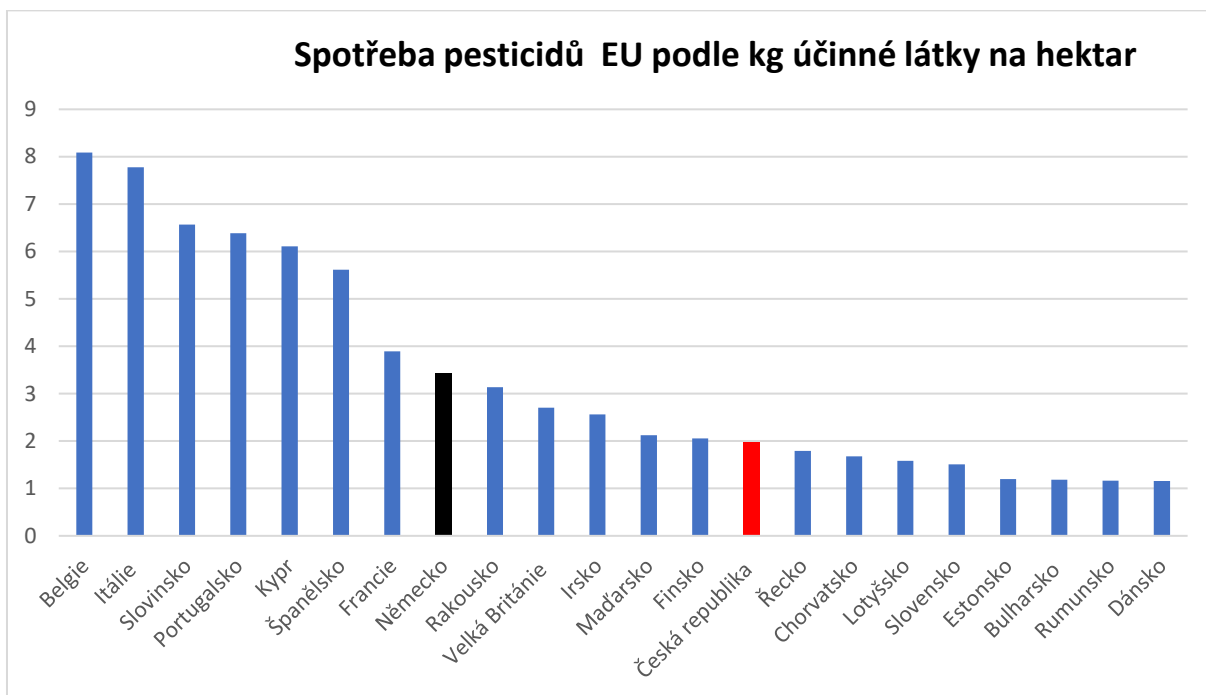
4. REGIONÁLNÍ ROZDÍLY A CÍLE FARM TO FORK STRATEGIE

Evropská Komise plánuje stanovení procentuálních cílů pro redukcí objemu používaných pesticidů, hnojiv a antibiotik. Zemědělci a potravináři v ČR – již v minulosti zahájili realizaci, a i dnes realizují aktivity pro udržitelné zemědělství a potravinářství, které jsou v souladu s naplňováním některých cílů avizovaných v rámci EGD a F2F strategie, stejně jako zemědělci i v některých dalších zemích. To vede k tomu, že úroveň objemů používaných látek v přepočtu na hektar se ale napříč členskými státy zásadně liší, a to vzhledem k různým podmínkám hospodaření, odlišnostem v zemědělských postupech – jedná se mimo jiné o intenzitu produkce na hektar zemědělské půdy, hustotu VDJ na hektar, či právě množství používaných pesticidů, umělých hnojiv, antibiotik na zvíře, či zajišťování podmínek welfare zvířat. Rozdíly proto musí být vzaty v potaz.

V kontextu plánování aktivit a navrhovaných cílů, opatření musí být zaváděna spravedlivě s ohledem na odlišnou situaci v jednotlivých členských státech. Zásadně odmítáme stanovování jednotných procentuálních cílů v rámci Strategie F2F, které by bylo v přímém rozporu s postojem Evropské komise, který uvádí, že jeden přístup není možné uplatňovat pro všechny. Rovněž posouzení dopadů musí být realizováno pro každý cíl, který bude v rámci EGD & F2F navrhován s předstihem, a to vždy s ohledem na podmínky v daném členském státě.

Zdroj: Eurostat, údaje o nákupu a spotřebě umělých hnojiv za rok 2018

Zdroj: Eurostat, údaje o nákupu a spotřebě pesticidů za rok 2018

5. CÍLE EVROPSKÉ ZELENÉ DOHODY A FARM TO FORK STRATEGIE

Evropská Komise je připravena předložit řadu legislativních i nelegislativních návrhů v nadcházejících letech, včetně například Akčního plánu pro oběhovou ekonomiku nebo EU Strategie pro Biodiverzitu.

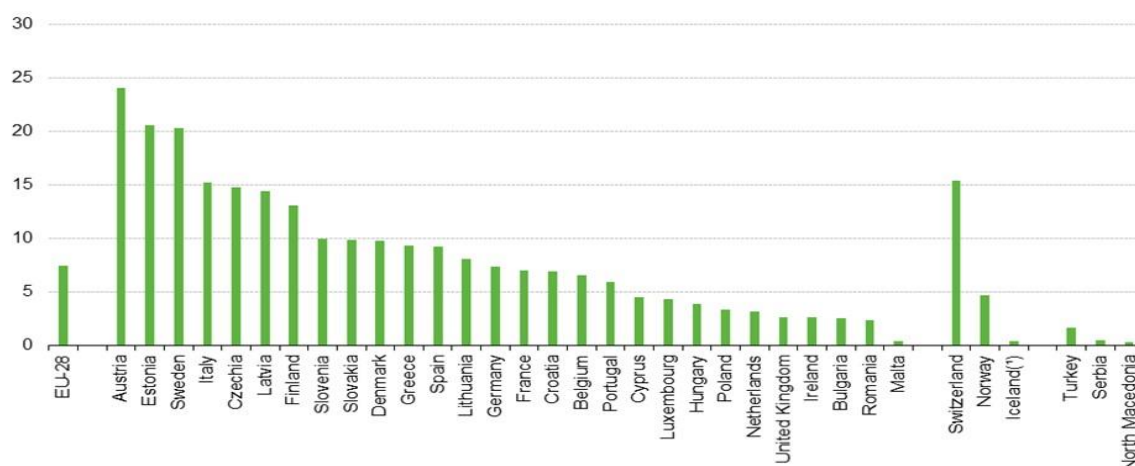
V tomto kontextu zdůrazňujeme:

- Cíl přidělit **40 % rozpočtu SZP na opatření v oblasti změny klimatu považujeme za příliš ambiciózní**. Diskutován již byl cíl vyčlenění rozpočtu SZP na životní prostředí a klima (společně) na úrovni 30 % z rozpočtu II. pilíře SZP, navýšení na 40 % pouze pro klima z celého rozpočtu SZP považujeme za nereálné. Zcela by se tak marginalizovaly další cíle SZP jako je například podpora příjmů a konkurenceschopnosti evropských zemědělců. Navýšení nad 30 % bude rovněž technicky nereálné, pokud do plnění nebudou započítána veškerá již v současnosti platná agro-environmentální opatření SZP. Rovněž je nutno brát v potaz skutečnost, že I. pilíř SZP byl a je určen v první řadě na podporu příjmů zemědělců.
- Stanovení cílů na EU úrovni je základem pro to, aby Evropa jako celek dosáhla cílů, které si vytyčila. Nicméně, situace v jednotlivých členských státech, regionech, a i u jednotlivých zemědělců je velmi odlišná. Mnoho z nich se již očekávané ambice snaží naplňovat a to by mělo být adekvátně reflektováno. Cíle stanovené na úrovni EU musí být plněny spravedlivě – není možné mít takové řešení, kdy zemědělci, kteří používají kilo aktivních látek na hektar budou muset plnit stejné redukční cíle, jako zemědělci, kteří používají 12 kilo na hektar. Transformace k šetrnějším metodám (biologická ochrana, precizní zemědělství) by měla být zohledněna / zvýhodněna v rámci investic, nutné je ale zajistit adekvátní výši rozpočtu SZP. Pokud by Komise uvažovala o celoevropských cílech, pak by musel být nastaven systém sdílené zátěže, vyvíjení stejného tlaku na všechny zemědělce bez reflexe rozdílů a úspěchů, kterých bylo dosaženo v minulosti, by poškodilo především ty zemědělce, kteří již v oblasti životního prostředí a klimatu udělali kus práce. **Např. ČR v rámci plnění Národního akčního plánu k bezpečnému používání pesticidů, se za posledních 6 let podařilo v ČR snížit používání pesticidů o 14,1 %.**
- Zemědělci jsou připraveni nahradit některé rizikové účinné látky, ale za podmínky, že bude existovat dostupná vhodná alternativa, např. na biologické bázi, tak aby nedocházelo k ohrožení zemědělské produkce. Proto je mj. nezbytné podporovat vývoj alternativních nechemických

přípravků či postupů pro snižování závislosti na používání přípravků na ochranu rostlin. Souběžně s tím je nutné zlepšit prevenci a monitoring škodlivých organismů, díky čemuž je možné snížit počet aplikací.

- **Nutno reflektovat úspěchy EU** – například evropský mlékárenský sektor je světovým lídrem v produkci mléčných výrobků příznivých k životnímu prostředí. V EU připadá na jeden litr vyprodukovaného mléka průměrně 1,3 kg emisí CO₂, zatímco ve světě průměrně 2,4 kg.
- **F2F Strategie by měla být doplněna o mechanismus zabraňující dovozu zemědělsko-potravinářských výrobků ze zemí, kde nejsou dodržovány požadavky EU na produkci** (ať už se jedná o objem používaných pesticidů, hnojiv, či o welfare zvířat a GMO). EK sice poukazuje na to, že pokud nebudou mezinárodní partneři vykazovat stejnou míru ambicí jako EU je EK připravena navrhnout pro vybraná odvětví kompenzační mechanismus (Carbon Border Adjustment Mechanism), kompatibilní s pravidly WTO a závazky EU, který by měl zajistit, aby cena dovážených produktů přesněji odrážela jejich uhlíkovou náročnost. Ten má být alternativou opatření, která se zabývají rizikem úniku uhlíku v systému EU ETS (např. bezplatné povolenky). Nicméně dovoz potravin musí zohledňovat nejenom uhlíkovou stopu, ale také odlišné veterinární, fytosanitární a další environmentální podmínky a také podmínky welfare zvířat. Pokud bude v rámci obchodních dohod uplatňováno pravidlo “potraviny za automobily”, což umožní dovoz potravin ze zemí, kde není zaručeno dodržování EU předpisů, může dojít k zásadnímu poklesu konkurenceschopnosti zemědělců a producentů potravin, ale i k vyššímu znečištění životního prostředí (vyšší uhlíková stopa dovážených potravin a komodit), vylidňování venkova, a poklesu zaměstnanosti v zemědělství a potravinářství v Evropě.
- **F2F by měla řešit a harmonizovat systémy povolování použití pesticidů ve světovém měřítku.**
- **Varujeme před nastavováním legislativních opatření** s cílem dosáhnout snížení závislosti na hnojivech. Tento krok by byl protichůdným ke snaze zajistit konkurenceschopnost evropských zemědělců na světovém trhu. S cílem dosáhnout pokroku v této oblasti by mělo být podporováno precizní zemědělství, kde přínosy a náklady přinášejí oboustranně výhodné výsledky. I v tomto případě je nutno zohlednit úrodnost půdy a obsah živin v půdě, rovněž musí být zohledněny možnosti vpravovat živiny do půdy. Aby toto mohlo být realizováno, musí být zajištěn adekvátní rozpočet pro zemědělství.
- **Udržitelná produkce** (z environmentálního hlediska) **musí jít ruku v ruce s ekonomickou životaschopností zemědělského a potravinářského sektoru.** F2F Strategie je zaměřena zejména na environmentální hledisko, chybí ale důraz na ekonomické a sociální aspekty sektoru. Již dnes průměrný příjem evropských zemědělců nedosahuje úrovně příjmů v jiných sektorech, a zároveň jsou příjmy zemědělců v jednotlivých zemích EU výrazně odlišné.
- **Posílení produkce ekologického zemědělství** (vč. rozšíření plochy) **nemůže být dosaženo rozhodnutím shora.** Naopak, ekologické zemědělství musí prokázat odpovídající úroveň produkční výkonnosti, aby přilákalo nové spotřebitele, což by zajistilo tržní motivaci pro rozvoj ekologického zemědělství – **přístup zdola nahoru.**

Podíl celkové plochy ekologického zemědělství na celkové využívané zemědělské půdě (UAA), podle zemí, 2018 (%)

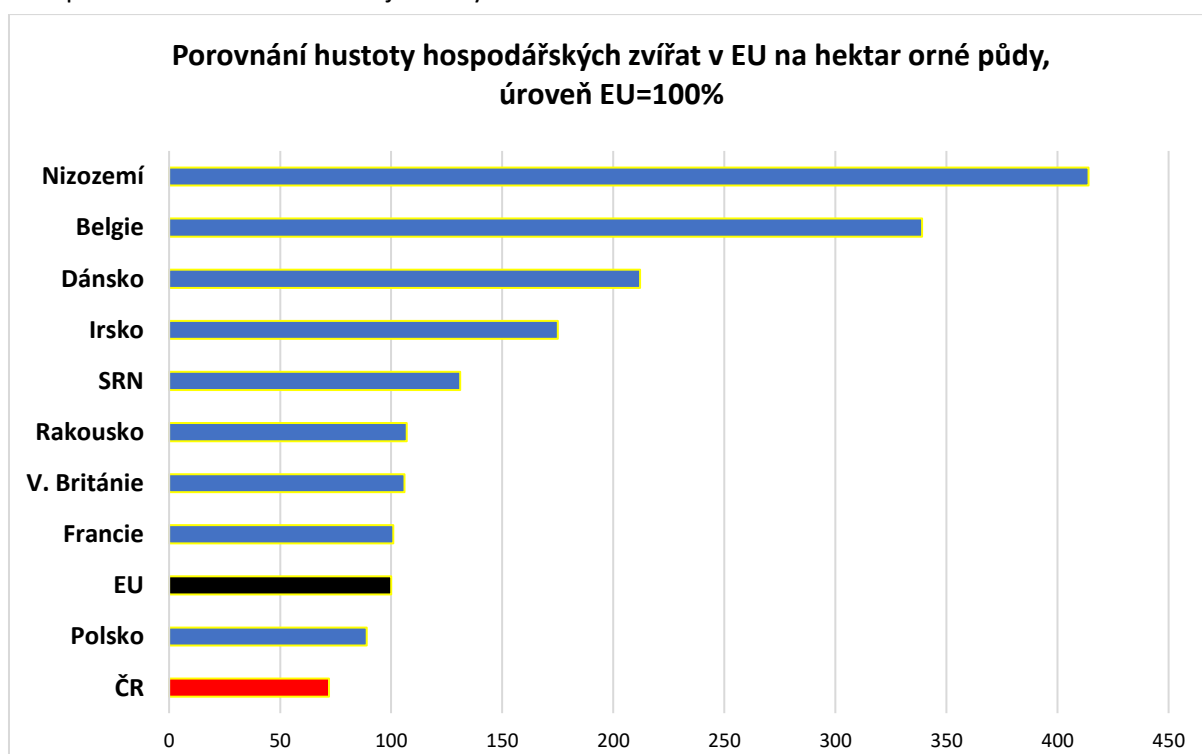

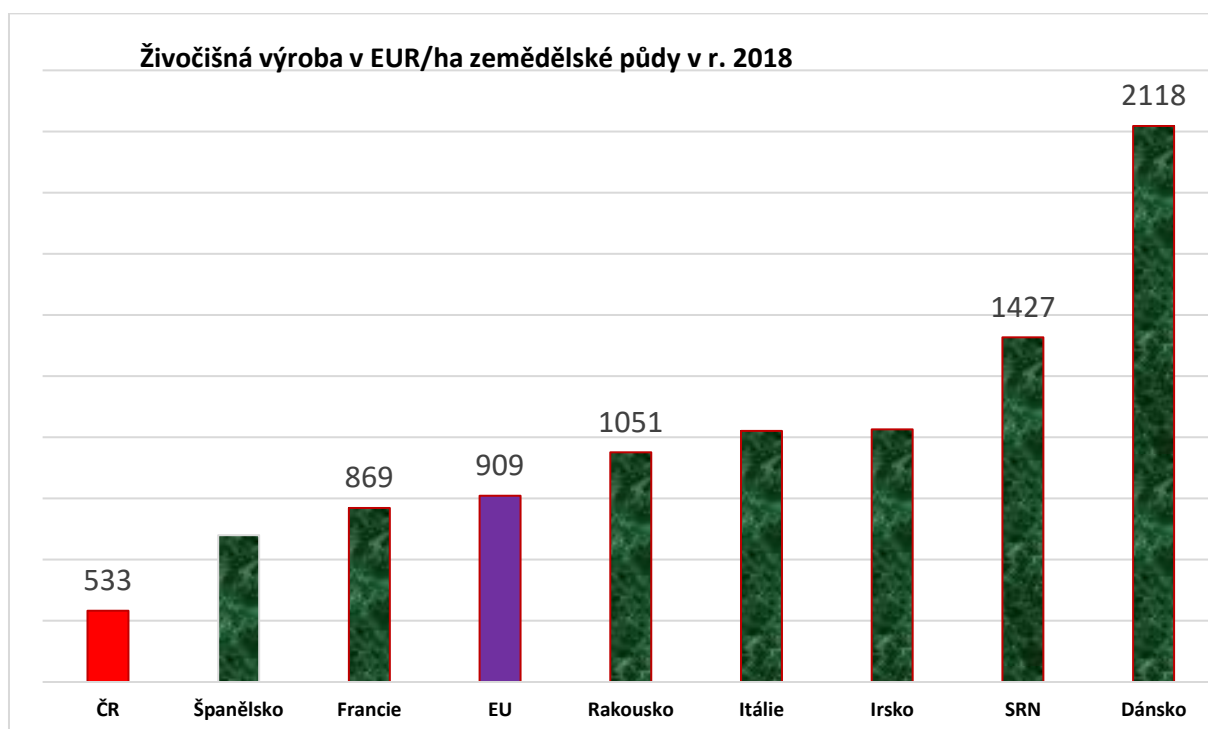
Note: Preliminary data for EU-28, Belgium, Bulgaria, Cyprus, Latvia, Netherlands and Romania
 Note: Estimated data for Italy and Norway
 (*) Data refers to 2017
 Source: Eurostat (online data code: org_cropar)

- Živočišná výroba musí být v regionech, kde jí je již nyní nedostatek, chráněna a podporována.** Přesun k produktům na rostlinném základě případně další prudké omezení živočišné výroby by v našich zemích vedlo k opouštění živočišné výroby a k přesunu směrem k ekonomicky ziskovější rostlinné výrobě (řepka, obilniny), což by následně vedlo k rozšíření plochy monokultur. V Česku se dosavadní pokles živočišné výroby projevil i **ve snížení obsahu organické hmoty v půdě, což rovněž omezilo schopnost půdy zadržovat vodu.** V současné době čelí zemědělství dvěma protichůdným trendům – na straně jedné snaha zvyšovat kvalitu a úrodnost půdy co nejvíc přírodním způsobem (v tomto kontextu je řešením živočišná výroba), a současně na straně druhé snaha omezit živočišnou výrobu a nahradit ji výrobou rostlinnou. V některých regionech to ale není možné – ne všechny regiony jsou charakteristické nadměrnou intenzitou živočišné produkce, je proto nutné reflektovat rozdílné výchozí stavy jednotlivých regionů. V minulých letech jsme v Česku vyvinuli značné úsilí, abychom zvrátili tyto trendy klesající živočišné výroby v našich zemích, úroveň produkce ale stále není dostatečná, podpora podniků ke zvyšování bezpečnosti a potravinové soběstačnosti je nezbytná.

Porovnání hustoty hospodářských zvířat v EU na hektar orné půdy, úroveň EU=100%

- F2F Strategie nezahrnuje odhady a posouzení dopadu změn a implementovaných cílů na ceny potravin a dostupnost potravin pro všechny obyvatele včetně ekonomicky slabší skupiny obyvatel. **Dostupnost potravin by proto měla být zahrnuta do posouzení dopadů F2F Strategie.**
- K dosažení plánovaných cílů je nezbytné přijmout opatření vedoucí k **zavedení nových technologií a inovací** v zemědělství a potravinářské výrobě. To bude vyžadovat zásadní investice jak do technologií samotných, tak do zaškolení pracovníků. V této souvislosti je zcela nezbytné předem připravit vhodné dotační a podpůrné programy pro tuto transformaci včetně alokace finančních prostředků.
- **Boj s potravinovým odpadem**
Zemědělský svaz podporuje snahu o snížení potravinového odpadu ve všech částech potravinové vertikály. Největší podíl potravinového odpadu zejména vzniká a bude i v budoucnosti vznikat u konečného spotřebitele. Zde je do budoucna potřeba zvýšit úsilí a na všech úrovních působit vhodnými nástroji tak, aby zejména spotřebitel svým chováním vznik odpadu minimalizoval.